

Yttrande

Datum
2023-02-22

Mottagare
Jordbruksverket

Yttrande om Jordbruksverkets utkast till rapport inom regeringsuppdraget Kapacitet i landning och beredning av fisk i Sverige

Jordbruksverket har i sin rapport identifierat ett antal förändringsbehov som de anser behöver åtgärdas för att uppnå målsättningen att en större andel av de svenska fiskerimöjligheterna ska kunna landas och beredas i Sverige. Myndigheten ger också förslag på ett antal åtgärder för att åstadkomma den önskade förändringen.

SPF kan i vissa fall hålla med Jordbruksverket om förändringsbehov och åtgärder. Vi anser emellertid att rapporten utelämnar många viktiga faktorer och drar en rad felaktiga slutsatser. Vi tycker också att rapporten hade vunnit i överskådlighet på att ge en sammanfattning av de hinder och utmaningar som Jordbruksverket identifierat för att öka landningarna för konsumtion i svenska hamnar (vilket är en del av uppdraget).

Rapportens allvarligaste brister

SPF ser generellt brister i rapporten vad gäller problemanalys och beskrivning av varför situationen idag ser ut som den gör. Vi sammanfattar här de allvarligaste bristerna som vi ser i rapporten och därefter ger vi kommentarer på de enskilda identifierade förändringsbehoven med därtill knutna åtgärdsförslag. Extra tyngd i våra kommentarer ligger på förslag 3 där vi anser att den koppling mellan det pelagiska systemets utformning och beredningsindustrins behov som Jordbruksverket gör i rapporten är helt felaktig. Vi har också fokuserat på kommentarer till förslag 6 om förbättrad kompatibilitet mellan fartyg, hamnar och beredning som vi anser är ensidigt.

Vi anser att det i rapporten saknas en diskussion om kvotsituationen för två av de viktigaste konsumtionskvoterna för svensk beredningsindustri – sillkvoten i västra Östersjön (delområde 22-24) samt sillkvoten i Skagerrak-Kattegatt. Båda är kopplade till den låga beståndsnivån för den västra östersjösillen, men nollrådgivning från ICES under flera års tid. Frånvaron av fiske i dessa områden är naturligtvis katastrofala för de beredningsindustrin i Skåne respektive på Västkusten, men detta faktum omnämns ej i rapporten. Svängningar i bestånden är en situation som både fiske och beredningsindustri behöver kunna hantera.

Svenskt yrkesfiske och fiskberedning verkar båda på en konkurrensutsatt marknad. Det finns inget gränsskydd i förhållande till övriga EU-länder och gränsskyddet i förhållande till tredje land, exempelvis Norge, har delvis lättats upp genom t.ex. avtal om tullkvoter. Under dessa förutsättningar har svensk beredningsindustri inte kunnat hävda sig i konkurrensen om råvaran och/eller kunderna, dvs fiskeföretagen. Varför? Finns det framgångsfaktorer i andra länder som man kan dra lärdom av för svensk del?

Vi saknar i rapporten en analys av varför beredningsindustrin i våra grannländer varit mer framgångsrika än svensk fiskberedningsindustri under samma tidsperiod och under samma strukturomvandlingar av flottan. Även i våra grannländer finns ITQ-system som grund för fisket, så detta kan uteslutas som huvudsaklig orsak för tillståndet för den svenska beredningsindustrin. Kopplat till detta saknar vi också en diskussion om möjligheten att skapa incitament för större landningar i Sverige genom en förbättrad prisbild och genom ett ökat arbete med marknadsfrågor och produktutveckling.

I rapporten förs ingen genomgripande diskussion om marknaden för sill/strömring och skarpsill och dess betydelse för svensk mottagnings- och beredningskapacitet. Idag är den svenska konsumtionsmarknaden för sill/strömring och skarpsill begränsad, i synnerhet om den är småfallen och fångad i Östersjön. Därtill har exportmarknaden för pelagisk konsumtionsfisk begränsats av ryskt embargo på skarpsill och exportförbud på sill från Östersjön på grund av dioxin. Då efterfrågan på sill och skarpsill för direkt konsumtion är begränsad avsätts fisken för tillverkning av fiskmjöl och fiskolja för vilket den finns en god och förmodligen ökad efterfrågan. Det kan konstateras att svensk beredningsindustri valt att inte tillverka fiskmjöl och fiskolja vilket är en viktig orsak till att en mindre andel av de pelagiska fångsterna landas och bereds i Sverige idag. Det kan också konstateras att beredningsindustrin av olika anledningar valt att inte anpassa sig till den förändrade flottstrukturen under åren sedan det pelagiska systemets införande 2009.

Ökad dioxinprovtagning och produktutveckling som Jordbruksverket föreslår är helt nödvändigt, inte minst om det ska göras en konsumtionsprodukt av den småfallna sillen från Östersjön. Det får dock inte glömmas bort att produkterna som tillverkas måste kunna avslättas. Vi ser idag att konsumenterna föredrar andra produkter (såsom odlad lax uppfödd på foder som kräver fiskmjöl och -olja) vilket förmodligen inte enbart kan skyllas på dioxinhalter och kostrekommendationer. Det måste finnas en köpvilja och betalningsvilja från konsumenterna för sillen och skarpsillen och det måste tas gemensamt ansvar från fisket, beredningsindustrin och myndigheter om det ska till en förändring.

Vidare anser vi att rapporten har en snäv syn på livsmedelsproduktion. Den för enbart tankarna till direkt humankonsumtion vilket är begränsande när vi ska säkerställa lönsamma företag. Tillverkning av fiskmjöl och fiskolja innebär att fiskråvaran indirekt kan bli till livsmedel i form av till exempel odlad fisk (en produktionsform som vi har en politisk målsättning att främja), gris, kyckling, hälsokost med mera. Vi bör gemensamt verka för att på olika sätt åstadkomma ett så högt mervärde som möjligt för den fisk vi har möjlighet att fånga. Att då begränsa oss till produkter som kan konsumeras direkt låser oss. Tänk större!

Om Sverige önskar öka sin livsmedelsproduktion och säkra livsmedelsförsörjningen i händelse av en kris då måste vi skapa förutsättningar för lönsamma fiske- och fiskberedningsföretag på lång sikt. Vi anser inte att Jordbruksverkets rapport täcker in denna aspekt utan huvudsakligen fokuserar på den befintliga beredningsindustrins behov och önskemål.

Jordbruksverket framför visserligen att den bästa lösningen är att parterna tar ett eget ansvar för att bidra till ökade landningar och beredning i Sverige. Samtidigt genomsyras stora delar av rapporten av skrivningar som ifrågasätter och begränsar det pelagiska systemet – det system som vi har att tacka för att vi har ett konkurrenskraftigt och klimatsmart pelagiskt fiske. Att då föreslå förändringar i det förvaltningssystem som gör att åtminstone en del av den svenska försörjningskedjan kan hävda sig i konkurrensen är huvudlöst.

Kommentarer på Jordbruksverkets Slutsatser och rekommendationer

1. Förändringsbehov: Ett förbättrat samarbete och samarbetsklimat mellan den pelagiska blå värdekedjans aktörer i alla led

SPF ser också att ett utökat samarbete inom försörjningskedjan gagnar det fortsatta arbetet mot ökad landning och beredning i Sverige. Vi vill dock påpeka i sammanhanget att det redan idag förekommer gott samarbete mellan fisket och delar av beredningsindustrin.

2. Förändringsbehov: Bättre koppling mellan fiskeförvaltningen och beredningsindustrins behov

SPF instämmer med behovet av att säkra tillträde till fiskevatten, exempelvis i ljuset av den planerade utbyggnaden av vindkraft till havs. När det gäller fiskeförvaltningen anser vi att dess uppgift, precis som idag, bör vara att säkra livskraftiga bestånd som gör att vi fortsatt kan bedriva ett långsiktigt hållbart fiske.

Fisket förvaltas idag enligt de gemensamma överenskommelser vi har inom EU utifrån MSY-målet (högsta möjliga långsiktiga uttaget räknat i volym), samt utifrån de tre övergripande målsättningarna om biologisk, ekonomisk och socioekonomisk hållbarhet. Från fiskets sida så har MEY-målet (maximal långsiktig ekonomisk avkastning) ofta lyfts fram som ett önskvärt alternativ till MSY. Generellt sätt så innebär detta att man har större bestånd av fisk med en högre andel större individer som också ger en större ekonomisk avkastning för fångsten.

3. Förändringsbehov: Bättre koppling mellan det pelagiska systemets utformning och beredningsindustrins behov

Den koppling mellan det pelagiska systemets utformning och beredningsindustrins behov som Jordbruksverket gör i rapporten är felaktig. Det pelagiska systemet är ett marknadsbaserat förvaltningssystem som är adaptivt och självreglerande. Idag har den

marknad, dvs. beredningsindustri, som finns utomlands i stor grad styrt den svenska flottan till en struktur som är anpassad till ett fiske efter sill, skarpsill och makrill i Nordsjön.

Målet för införandet av det pelagiska systemet var att fartygsstrukturen i det pelagiska fisket skulle ändras och medverka till att bevara fiskeresurserna och leda till ett i övrigt ekonomiskt, miljömässigt och socialt hänseende hållbart fiske. Systemet skulle ta regional hänsyn. Även beredningsindustrin skulle få förbättrade möjligheter att planera sin verksamhet i och med att de genom avtal med enskilda fiskeföretag skulle kunna få dem att anpassa sitt fiske efter beredningsindustrins behov. De som ville skulle kunna hitta en lönsam väg ut ur fisket genom att kunna sälja sina fiskerättigheter utan offentlig finansiering genom skrotningsbidrag.

Det pelagiska systemet är grundpelaren för svenskt pelagiskt yrkesfiske, och infördes som Jordbruksverket också skriver, för att komma tillrätta med en kraftig överkapacitet och usla ekonomiska resultat i det pelagiska fisket under sent 1990-tal och tidigt 2000-tal. Systemet som skapades var ett marknadsbaserat system med individuella överförbara kvoter. Genom möjligheter till både permanenta och tillfälliga överlåtelser så skapade man ett gentemot resursen (dvs fiskbestånden/kvoterna) adaptivt förvaltningssystem.

Även om målet om kvotutnyttjande, som är centralt för en hög livsmedelsproduktion, kan uppnås genom att endast tillämpa tillfälliga överlåtelser av kvoter (d.v.s. lån och byten under året) så kan man inte uppnå en anpassad flottstruktur på detta sätt. För att möjliggöra investeringar i moderna fartyg med tillräckliga mängder av kvoter för att vara lönsamma så behövs även möjligheter till permanenta överlåtelser som möjliggör att fartyg kan föras ut från flottan eller tillföras.

Överlåtelserna sker som byten både nationellt och med andra EU-länder och aldrig, eller mycket sällan, genom ekonomiska transaktioner. Av nästan 700 byten som SPF hjälper de svenska fartygen med årligen är det möjligen en handfull där en ekonomisk ersättning är aktuell. I normalfallet byts fisk mot annan fisk av ett motsvarande värde, i vissa fall med en in-teckning i kommande års kvot (vi lånar X av er nu och ni får Y av oss nästa år). Detta gör att fisket blir effektivt och man har möjlighet att uppfylla målet om fullt kvotutnyttjande. Statistik över samtliga fartygs kvoter publiceras fortlöpande på HaV:s hemsida. SPF anser att förslaget om att föra statistik över kvotbyten inte bidrar till att förändra landningsmönstren och därför verkar sakna koppling till regeringsuppdraget.

Pelagiska systemet är grunden till lönsamhet, planerbarhet och förutsägbarhet för fiskeföretagen. Utifrån sina tillgängliga kvoter kan de planera hela årets fiske utifrån när fisken inom respektive kvot är lättast att fiska, är av bäst kvalitet utifrån beredningsindustrins behov samt inbringar bäst pris på marknaden. Detta innebär att införandet av det pelagiska systemet bör skapa de bästa förutsättningarna för att fisket ska kunna tillgodose beredningsindustrins behov av storlek, fetthalt, färskhet och andra kvalitetsparametrar.

Flexibiliteten i att kunna byta/låna/hyra kvoter gör att varje företag kan optimera sitt fiske. I stället för att t.ex. fyra företag ska göra olönsamma fiskeresor till Nordnorge för att fiska på små andelar av en kvot kan man genom byten mot andra kvoter fylla ett fartyg så att fiskeresan lönar sig, medan de andra fartygen i stället kompletterar sina andra kvoter på ett fördelaktigt sätt. Byten mellan båtar inom landet och med andra länder är helt centrala inom det pelagiska systemet och bidrar också till ett optimerat kvotnyttjande på nationell nivå.

Fiskerättigheterna i systemet (räknat i promillen) fungerar också som säkerhet för banklån och har möjliggjort investeringar i både kvoter och nya, miljövänliga fartyg och lönsamma fiskeföretag. Undantaget från detta är regionalkvotbåtarna som i vissa fall sålt av mycket av sina promillen och där regionalkvoten inte medger någon möjlighet till byten, lån eller permanenta transaktioner. En urholkning av systemet kommer göra investeringar i fisket och i förlängningen även i beredningsindustrin osäkra.

Det pelagiska systemet bestämmer dock inte hur fiskeförvaltningen ser ut eller hur stora kvoterna är. Det hanterar inte heller den konkurrens som svensk beredningsindustri har från beredningsföretag i andra länder inom eller utanför EU. Det pelagiska systemet kan inte heller påverka efterfrågan, speciellt inte där det finns bekymmer med småfallen fisk och miljögifter i fisken.

Att landningarna i Sverige har minskat kan inte kopplas till pelagiska systemet. Det finns däremot en rad andra förklaringar som vi anser att Jordbruksverket inte tagit hänsyn till i sin rapport. Några exempel är exportförbud på sill från Östersjön på grund av dioxin, ryskt embargo på skarpsill som begränsar konsumtionsmarknaden för denna art, nollrådgivning för sillen i Västra Östersjön med extrema neddragningar av fisket både i detta område samt i Skagerrak och Kattegatt (de traditionellt största områdena när det gäller att fiska sill för konsumtion till svensk beredningsindustri). Den senast nämnda problematiken leder till att det i stort sett helt saknas svenska kvoter lämpliga för direktkonsumtion som har en geografisk fördel att lossas i Sverige, undantaget sillen som kan fiskas i ICES-område 25 utanför Blekinge och östra Skåne. Fisket efter denna är dock tydligt säsongsbetonat och kan inte bedrivas av ett obegränsat antal fartyg.

Utan lönsamma och livskraftiga fiskeföretag kommer det inte finnas något svenskt fiske som kan leverera fisk till svensk beredningsindustri. Att undergräva det pelagiska systemet innebär därför också att man på sikt undergräver den svenska beredningsindustrin.

Regionalkvoter

Regionalkvotbåtarna har en mycket ansträngd ekonomi vilket beror på att regionalkvoten begränsar dem till fiske och landningar i Östersjön. De är inte heller fria att byta och låna/låna ut sina regionalkvoter. Många av dem har därför inte den flexibilitet som krävs för att bedriva fisket lönsamt, särskilt i en situation som nu med extremt låg sillkvot i Östersjön.

Många av regionalkvotsbåtarna hade när det pelagiska systemet och regionalkvoterna infördes även andra fisken såsom torsk, parallellt med det pelagiska fisket. Detta gjorde att de flesta inte investerade i mer pelagiska fiskemöjligheter utan snarare sålde de promillen de hade inom det pelagiska systemet för att i stället bara fiska på regionalkvoten kombinerat med sina andra fisken. Dessvärre finns inte dessa andra fisken (bland annat torsk, ål och lax) kvar idag och att leva på bara regionalkvot är i stort sett omöjligt. Det var inte tanken med regionalkvotssystemet att man enbart skulle ha en regionalkvot, utan denna skulle vara en top-up för fartygen i Östersjön eftersom de inte hade fiskemöjligheter i Västerhavet. Bara ett fåtal av de större regionalkvotbåtarna har idag kvar en kombination av regionalkvot och promillen som gör att de fullt ut kan livnära sig på sitt pelagiska fiske.

Vi förväntar oss att Havs- och vattenmyndigheten i en kommande remiss kopplat till utestående frågor inom det pelagiska systemet kommer att föreslå en miniminivå för regionalkvoten. SPF är försiktigt positiva till förslaget, beroende på vilken miniminivå som väljs. Det skulle kunna ge regionalkvotsfartygen bättre möjlighet att använda sin regionalkvot som säkerhet för banklån vid investeringar i fisket. Att införa en miniminivå på regionalkvoterna innebär dock inte automatiskt att det kommer lossas mer fisk för konsumtion, så förslaget saknar vad vi kan se egentlig koppling till regeringsuppdraget.

4. Förändringsbehov: Fortsätt stärka kunskaperna om dioxininnehåll i sill och skarpsill från Östersjön

SPF har länge önskat en utökad provtagning avseende dioxin och andra miljögifter i fisk. Vi är därför mycket positiva till denna rekommendation. Det är dock viktigt att utformningen av provtagningen utarbetas gemensamt med alla relevanta aktörer varav fisket är en.

SPF noterar att Jordbruksverket på flera ställen i rapporten formulerar sig om att identifiera "populationer av sill" eller "bestånd" som har en lägre dioxinhalt. SPF menar att det är meningslöst att försöka mäta dioxinhalten för enskilda bestånd eller delbestånd då resultatet inte kan nyttjas för att anpassa fisket för att minimera dioxinhalten i fångsten eller för att ge några rekommendationer till konsumenterna.

Fångsten från en viss fiskeplats/fiskeresor kan mycket väl innehålla fisk från flera bestånd, då dessa förflyttar sig. För att säkerställa att en enskild fisk kommer från en viss population måste man göra en DNA-analys på individnivå vilket inte är realistiskt att göra för en hel fångst. Att däremot fastställa att en fisk fångad på en viss tid och plats låter sig betydligt enklare göras. SPF anser därför att fokus bör ligga på en såpass omfattande provtagning i tid och rum att man med trygghet kan veta att fisk fångad i ett visst område (med hög geografisk upplösning) under en viss tid på året har en viss halt av dioxiner.

5. Förändringsbehov: Ekonomiska incitament för att öka landning och beredning av svenska fiskerimöjligheter i Sverige

Ekonomiska incitament i form av fördelaktiga avräkningspriser eller andra avtalsvillkor kan stimulera till ökade landningar på en önskad plats. Att däremot villkora olika former av stöd (exempelvis bränslestöd) är inte en bra metod då det leder till ojämlika konkurrensförhållanden. Sverige bör tvärtom sträva efter att svensk fiskenäring kan verka under någorlunda lika förhållanden som övriga EU och övriga konkurrentländer utanför EU. Vi har exempelvis sett effekten av att våra grannländer satsat EHFF-medel på att bygga upp sin beredningsindustri medan Sverige valt att satsa på andra åtgärder. Det är en bidragande orsak till situationen som ligger till grund för detta regeringsuppdrag.

6. Förändringsbehov: Förbättra kompatibiliteten mellan fiskefartyg, hamnar och förstahandsmottagare

SPF håller med Jordbruksverkets analys om att det finns en miss-match mellan de största fartygen i fiskeflottan och befintlig svensk beredningsindustri vad gäller djupgående och last/mottagningskapacitet. Detta är ett problem som begränsar möjligheten för befintlig svensk beredningsindustri att ta emot landningar från de största svenska fiskefartygen. Dock verkar Jordbruksverket ha landat i en slutsats att det är fartygen som är för stora och att dessa borde minska i storlek för att anpassas till beredningsindustrins önskemål och behov. Vi anser att denna slutsats är ensidig och att det också finns ett stort behov av att vidareutveckla svensk beredningsindustri vad gäller mottagningskapacitet för att matcha fartygen.

De svenska pelagiska fiskefartygen är anpassade och optimerade utifrån sammansättningen på de kvoter respektive fartyg har att tillgå. Fartygen är även anpassade i storlek för de krav som marknaden ställer på kvalitet genom behov av kyltankar, miljökrav avseende bränsleförbrukning, krav på arbetsmiljö, etc. Att så som föreslås i rapporten anpassa fartyget till en specifik beredningsindustri som endast tar emot en av fartygets tillgängliga kvoter är svårt och innebär en stor ekonomisk risk för fiskeföretaget, samt att fartyget kan bli sämre anpassat för att fiska dess övriga kvoter. Sill och skarpsill är jämförelsevis lågprisarter och det krävs därför volym för att få lönsamhet i ett fiske efter dessa, och ett fartyg som är anpassat till denna volym. Det är därmed en stor skillnad mot exempelvis fisket efter högpriarter som havskräfta och hummer på västkusten, där det inte behövs så stor volym för att nå en lönsamhet.

Att fiska till konsumtion kostar mer och kräver generellt större fartyg än att fiska för industriändamål. Idag finns inga lokala marknader kvar och konsumenterna kräver i större utsträckning beredda produkter (som minimum filéad sill/strömming snarare än hel). Fisket efter den större konsumtionssillen kräver fartyg som kan fiska med högre trålhastighet och med större maskstorlek på trålen. Fångstvolymerna i detta fiske blir mindre, samt

bränsleåtgången högre, och om priset för den större sillen inte kompenserar för detta så väljer man att istället fiska volym (dvs huvudsakligen skarpsill för industriändamål som är mer lättfiskat). I dagsläget väljer nästan alla småskaliga trålfiskare i Östersjön och huvuddelen av de regionala fartygen ett volymfiske istället för att fiska efter större sill för konsumtion. För de flesta så är dock inte detta ett val utan deras fartyg klarar helt enkelt inte av att ett fiske efter konsumsill och för dessa fartyg så finns det ett stort behov av modernisering av fartygen såsom t.ex. motorbyten. För att detta ska vara möjligt så krävs det ekonomiskt stöd. Det ska dock tilläggas att det idag i princip inte finns några beredningsindustrier (filetering) för sill till konsumtion från Haparanda ner till Nordersund och då finns det absolut inga möjligheter att lossa konsumfisk.

De två senaste åren har det inte varit möjligt att fiska i Skagerrak/Kattegatt och de pelagiska fartyg som tidigare enbart fiskade i dessa områden har tvingats helt avsluta sin fiskeverksamhet då de inte kunde bedriva sitt fiske och därmed saknade lönsamhet. För att kunna leverera med dagens kvalitetskrav samt med hänsyn till besättningens säkerhet så behöver man för fiske i Nordsjön generellt sett ha ett fartyg på uppemot 50 meter. De fartyg som försvunnit ur flottan de senaste åren på grund av stoppet i Skagerrak/Kattegatt var 30–35 meter och hade inte möjlighet att fiska i Nordsjön.

Vi saknar i rapporten en analys av vikten av fisket i Skagerrak/Kattegatt för den lokala beredningsindustrin på Västkusten, som historiskt varit helt beroende av denna kvot. Likaså saknar vi hänvisning till och analys av hur fiskestoppet på sill i Västra Östersjön samt sommarstoppet för att skydda torskens lek påverkat den lokala beredningsindustrin i framförallt Skåne men även Blekinge. Dessa två områden har tillsammans stått för majoriteten av råvaran för konsumtion till svensk beredningsindustri. Vi anser att det är anmärkningsvärt att rapporten inte i högre grad belyser detta faktum. Likväl som att som en åtgärd i rapporten föreslå en snabb utvärdering av stoppen för att se om de verkligen är motiverade och vetenskapligt förankrade.

SPF är naturligtvis positivt till förslaget att kommuner och staten ska ta ett ansvar för att investera i infrastruktur som möjliggör landningar i svenska hamnar. I och med att det verkar finnas en politisk målsättning att säkra livsmedelsförsörjningen med krav på fisket att öka sina svenska landningar anser SPF att det är nödvändigt att staten satsar på en förbättrad infrastruktur.

Rimligen så borde varken fisket eller beredningsindustrin stå för hela kostnaden av att säkerställa en svensk livsmedelsförsörjning. Förslaget om investering i flytbrygga för att kunna ta emot fartyg av större djupgående i exempelvis Ellös löser dock bara en del av problemet med mismatch mellan fartyg och beredningsindustri. En sådan investering kommer emellertid inte kunna lösa problemet med att fartygens lastkapacitet är stor, och beredningsindustrins mottagningskapacitet begränsad, dvs mismatchen i kapacitet. De största fartygen kommer inte kunna lockas till landningar i Sverige så länge en sådan landning tar 3-4 gånger längre tid än vad den gör i t.ex. Danmark eller Norge. Denna tid är kostsam för fiskefartyget, då man ofta har kostnader för full besättning ombord på fartyget

men är låst till att ligga i lossningshamnen under hela lossningstiden. Samtidigt kan man inte kan ge sig ut på nästa fiskeresa.

Jordbruksverket rekommenderar att SPF ska ha en mer aktiv roll att samordna medlemmarnas landningar få ett jämnare och mer förutsägbart flöde av leveranser av lagom kvantiteter till beredningsindustrin. Som stöd för sitt förslag att PO:t ska samordna (styra) fiskeföretagen skriver Jordbruksverket att inom andra sektorer är samordning av leveranser till köpare en av producentorganisationernas grundfunktioner, och till och med ett grundläggande krav för erkännande. SPF vill betona att så inte är fallet inom marknadsordningen för fisket och vattenbruket. Här har lagstiftaren valt att fokusera på andra obligatoriska mål och uppgifter för producentorganisationen. Vi vill vara väldigt tydliga med att SPF:s inte har mandat att styra våra medlemsföretag, utan att dessa vart och ett gör sina val och avvägningar (bland annat om var de ska fiska och var de ska landa fisken) utifrån det som är bäst för det egna företaget. Utifrån medlemsföretagen är det också viktigt att det finns flera företag att leverera sin fisk till så det inte uppstår någon monopolsituation. Om det finns god lossningskapacitet hos beredningsindustrin så är köbildning för fartygen inte ett problem.

7. Förändringsbehov: Dioxinreducerande livsmedelsteknik

SPF är mycket positiv till ny dioxinreducerande livsmedelsteknik som förhoppningsvis kan bidra till att lyfta konsumtion för sill/strömming från Östersjön. Vi ser dock att det fortsatt kommer att finnas en stor efterfrågan på sill/strömming och skarpsill även till andra ändamål än för direkt konsumtion som livsmedel och vi konstaterar att redan idag renas dioxin bort ur råvaran vid framställning av fiskmjöl och fiskolja.

Som nämnts under punkt 4 ovan anser vi att det behövs ett omfattande provtagningsprogram för att bättre veta vilken fisk som är i behov av dioxinrening och vilken fisk som ligger tillräckligt lågt under gränsvärdena för att även kunna bibehålla och öka konsumtionen av sill-/strömmingsprodukter som framställts utan dioxinreducerande teknik, exempelvis klassiska sillflundror.

8. Förändringsbehov: Undersök om kostrekommendationerna kan differentieras för att öka efterfrågan

SPF stödjer även denna rekommendation (se också vårt svar på punkt 4 om behovet av utökad provtagning). Vi ser det som väsentligt att nyttan av att äta fisk vägs mot de risker som höga dioxinhalter innebär och noterar att detta synsätt redan anammats av finska myndigheter. Även om den europeiska myndigheten EFSA arbetar med frågan anser vi att en diskussion bör inledas med Livsmedelsverket om deras kommunikation rörande dioxin i fisk redan innan EFSA:s arbete med gränsvärden är klart. Vi noterar exempelvis att det förs

regelrätta kampanjer från Livsmedelsverkets sida i anslutning till storhelger med information om riskerna med att äta fet fisk från Östersjön.

9. Förändringsbehov: Förbättrad anpassning av kvalitet utifrån beredningsindustrins behov

Det finns många aspekter att ta hänsyn till när det gäller kvalitet. Vi läser förslaget huvudsakligen som att mottagare och senare led i förädlingskedjan behöver ha en god (bättre) dialog om produktens kvalitet.

När det gäller fisket varierar fiskens kvalitet i ett och samma område stort över året, vad gäller exempelvis fiskens storlek, fetthalt, maginnehåll, ömtålighet mm. Dessutom varierar kylmöjligheter på fartygen som fiskar och därmed den kvalitet på fisken som landas.

10. Förändringsbehov: Produktutveckling och ökad export för jämnare efterfrågan under hela året och för att bättre utnyttja sill och skarpsill som livsmedel.

SPF stödjer såväl en exportsatsning som utveckling av nya produkter och möjligheter att ta tillvara hela fisken och fångsten så att fiskaren kan få bästa möjliga avsättning för sin fångst.

Vi förstår önskan att eftersträva mer en jämnare produktion över året i beredningsindustrin, men det gäller att även ha fiskets säsongberoende i åtanke och i så fall jobba med fler olika råvaror och/eller alternativ till färskfångad fisk. Om beredningsindustrin skall vara ekonomiskt hållbar så bör den ha en bredd i verksamheten. Exempelvis är både fisket av sill och skarpsill är säsongbetonat och kompletterar varandra ganska väl.

Det är viktigt att man förstår att hela fångsten inte alltid passar för livsmedelsproduktion av olika anledningar (storlek, kvalitet, efterfrågan), och att det därför är viktigt för fiskaren att det också finns kompletterande användningsområden för den fisk som inte kan beredas för livsmedel.

11. Förändringsbehov: Avtalsformer som stödjer förstahandsmottagarnas behov

Det pelagiska systemet ger fiskeföretagen möjlighet till en förutsägbarhet och planering av årets fiske, som i sin tur möjliggör att man kan skriva alla olika sorters avtal avseende leveranser av råvara. Ett avtal mellan två affärsparter måste dock vara en överenskommelse där båda blir nöjda. En avtalsform som i första hand fokuserar på förstahandsmottagarens behov, såsom rubriken antyder riskerar att ensidigt gynna köparen på yrkesfiskets bekostnad. En sådan lösning fungerar på kort sikt så länge som konkurrensen på marknaden inte är fullt fungerande. På längre sikt är dock risken att leveranserna uteblir om inte båda parter tjänar tillräckligt på överenskommelsen.

Beredningsindustrin säger sig behöva förutsägbara råvaruströmmar. Fisket är dock inte förutsägbart. Väder och vind, fiskens kvalitet (fetthalt, ömtålighet, maginnehåll mm) varierar över året, och fiskaren kan därför inte garantera fångst av en viss storlek etc. vid ett specifikt tillfälle. Denna situation är inte helt unik för fisket och fiskberedningsindustrin utan behöver hanteras även inom andra sektorer.

Ytterligare en faktor som överhuvudtaget inte finns omnämnd i rapporten men som omnämns när vi pratar med fiskberedningsindustrin om möjligheten att hantera lossade fångster är oflexibla villkor på arbetsmarknaden. Fackliga avtal, inte möjlighet till flera skift o.s.v. är idag ett stort bekymmer för inte bara förstahandsmottagare utan hela beredningsindustrin. SPF anser att denna fråga kräver en egen utredning. De skillnader i regler som finns mellan olika länder i EU är starkt konkurrensnedvridande.

12. Förändring: Ökad användning av svenska råvaror i produktionen av sill på glas och konserv

Det bör noteras att norsk sill även om den kommer på lastbil skapar sysselsättning och många positiva effekter i Sverige såsom möjligheter till en beredningsindustri. Större volymer skapar skalfördelar och möjligheter till sidoverksamheter. Men det hade naturligtvis varit ännu bättre om råvaran även lossats i Sverige för att även bidra med infrastruktur som de svenska fiskefartygen också kan nyttja. Omvänt lossas en stor del av de svenska kvoterna av konsumtionssill från Nordsjön och norska havet i Norge där det finns nödvändig infrastruktur som kan tillgodose fiskefartygens behov av tillgänglighet, djup och god lossningskapacitet.

13. Förändringsbehov: Tillräcklig lossnings- och beredningskapacitet för att kunna skala upp produktionen i en krissituation

SPF instämmer med Jordbruksverket att en god beredskap vad gäller livsmedelsförsörjning kräver att vi har en fungerande produktion även när det inte är kris. En robust produktion förutsätter dock att diverse villkor säkerställs som gör att verksamhet inom hela försörjningskedjan (både fiskeföretag och beredningsindustri) kan bedrivas lönsamt. För primärproduktionen är tillämpningen av det pelagiska systemet med överförbara fiskerättigheter centralt för bibehållen konkurrenskraft (se punkt 3). Att tro att man i kristid kan styra fisket efter pelagiska arter som endast ansamlas tidvis på året med ransoner visar dock på en stor okunskap om fiskets bedrivande och förutsättningar.

SPF noterar att det i rapporten verkar finnas en inkonsekvens i uppgifterna om de olika beredningsindustriernas maxkapacitet och uppskalningsförmåga. Vi anser att detta behöver ses över i rapporten och att beräkningar av kapaciteten också måste ta fiskets säsongsbundenhet mer i beaktande då ett fiske under hela året inte alltid är praktiskt möjligt.

14. Förändringsbehov: En långsiktigt formulerad vision för en lönsam, cirkulär pelagisk blå värdekedja i Sverige

SPF ser inte denna rekommendation som avgörande för att nå regeringsuppdragets målsättningar, men vi är öppna för att berörda parter vid behov gemensamt kommer fram till en vision för en lönsam, cirkulär blå värdekedja. Det är dock avgörande att visionen är tydlig, väl förankrad och att dess syfte och ansvaret för dess uppfyllande är klart från början. Annars riskerar visionen att enbart bli en meningslös pappersprodukt.

15. Förändringsbehov: Ett mervärde skapat av en svenskmärkning skulle stärka förutsättningarna för att i högre grad använda svensk råvara

SPF ser möjligen en potential för att skapa mervärden genom en svenskmärkning av fiskprodukter men detta kräver också att man från myndigheternas sida lyfter fram en positiv bild av svenskfångad fisk, samt bättre information om fisket och förvaltningen. Utöver ett eventuellt arbete med en märkning behöver resurser läggas på information och marknadsföring samt produktutveckling för att öka efterfrågan på den svenskfångade och tillverkade fisken hos fler målgrupper.

16. Förändringsbehov: Tillförlitlig statistik av landningar och fångsternas ändamål

Även SPF tycker det är viktigt med tillförlitlig statistik.

Om ni har några frågor kopplat till vårt samrådsyttrande är ni välkomna att kontakta oss.

**Vänliga hälsningar,
Anton Paulrud, Malin Skog & Annelie Rosell, SPF**